

REALITĂȚILE MEDIULUI DE SECURITATE EUROPEAN LA ÎNCEPUT DE MILENIU TREI

REALITIES OF THE EUROPEAN SECURITY ENVIRONMENT AT THE BEGINING OF THE THIRD MILENIUM

Mr.drd. Romeo Dacian BUHAI*

Schimbările care au intervenit, la sfârșitul secolului al XX-lea, la nivelul sistemului relațiilor internaționale au determinat la nivel global, dar mai ales la nivel regional modificări ale perspectivei de înțelegere a modului de realizare a securității. În acest sens, lupta continuă a actorilor pentru reconfigurarea centrelor de putere, dezvoltarea accentuată a amenințărilor deja existente și apariția altora noi au determinat remodelarea mediului de securitate regional și global. Astfel, în cadrul acestui articol, ne propunem să surprindem o parte din realitățile care guvernează mediul de securitate european la începutul secolului al XXI-lea.

The changes that took place at the end of the 20th century in the international relations system led to changes at the global level, but especially at the regional level, in terms of the prospect of understanding how security was achieved. In this respect, the continued struggle of actors to reconfigure power centers, the increased development of existing threats and the emergence of new ones, have led to the reshaping of the regional and global security environment. Thus, in this article we aim to capture some of the realities that govern the European security environment at the beginning of the 21st century.

Cuvinte-cheie: Uniunea Europeană; amenințări; securitate; mediu de securitate; actor de securitate.

Keywords: European Union; threats; security; security environment; security actor.

Sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea determină scrierea unui nou capitol în evoluția mediului de securitate internațional, căderea principalelor bastioane ale comunismului, evoluția spre multipolaritate, tendința tot mai accentuată de extindere a globalizării, precum și apariția de noi tipuri de riscuri, amenințări și extrapolarea celor deja existente, impunând o regândire a modului de abordare a mediului de securitate.

De asemenea, necesitatea de a-și menține și chiar extinde sfera de influență într-un mediu caracterizat de o impredictibilitate, fluiditate și complexitate în creștere determină o serie de actori marcanți să își adapteze politicile și strategiile de securitate atât la nivel regional, cât și la nivel global. În acest sens, marile puteri ale lumii înțeleg că nu pot combate singure rapiditatea cu care se propagă amenințările actuale, capacitatea lor crescută de adaptare și transformare, soluția

optimă constituind-o dezvoltarea unor forme de cooperare credibile, transparente, în care dialogul, împărtășirea experienței și abordarea intereselor tuturor membrilor constituie piloni statornici.

Totodată, la început de mileniu, realizarea securității în contextul sistemului internațional, percepută drept „capacitatea statelor și societăților de a-și păstra autonomia identității și integrității lor funcționale”¹, nu mai poate fi înțeleasă doar prin prisma vechii abordări realiste, care are în centru aplicarea puterii militare și superioritatea raportului de forțe, fiind nevoie de o îngemănare a abordărilor neorealiste, neoliberale și socioconstructiviste cu accente postmoderniste, în care formele și instrumentele nonmilitare ocupă locul determinant în rezolvarea divergențelor din domeniul relațiilor internaționale, păstrând totuși un rol încă însemnat dimensiunii militare. Mai mult, prin vocile celor mai semnificativi reprezentanți ai Școlii de la Copenhaga – Barry Buzan, Jaap de Wilde și Ole Waever –, se oferă o nouă viziune de abordare a securității, una care îmbină deopotrivă principiile tradiționaliste cu cele idealiste, rezultând o abordare multisectorială² a securității, care consideră că,

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dacianbuhai07@gmail.com

alături de factorul militar, trebuie analizați și factorii politic, economic, societal și ambiental.

De asemenea, obiectul de referință al securității este reconsiderat, accentul fiind pus din ce în ce mai mult pe securitatea individului uman, ca element esențial al oricărei forme de organizare socială, securitatea întregii colectivități fiind adânc influențată de securitatea umană și de sistemul de relații existente între oameni. Cu toate acestea, în plan internațional, statul continuă să reprezinte principalul exponent al securității, această stare fiind clădită din ce în ce mai mult pe baza interdependențelor dintre țări, blocuri de putere și organizații internaționale.

Mai mult, responsabilitatea asigurării securității, atribuită în secolul trecut marilor puteri, este reîmpărțită, la început de mileniu, între acestea, formele de cooperare regionale și organizațiile internaționale și nonguvernamentale, care tind să își asume un rol din ce în ce mai semnificativ în asigurarea stabilității și prosperității la nivel regional și chiar global.

Totuși, o serie de acțiuni, desfășurate atât la vedere, cât și prin folosirea unor tehnici și tactici hibride, care au drept rol să mascheze urmele faptuitorului, sunt îndreptate spre destabilizarea balanței de putere existente și crearea unei noi, în care sferele de influență să fie redistribuite. Astfel, această luptă continuă pentru putere creează noi focare de instabilitate și premise pentru creșterea în substanță a amenințărilor, de multe ori pagubele colaterale fiind semnificative la nivel societal.

Acest mod de abordare mai complexă a securității se reflectă și în analiza mediului de securitate, în opinia cercetătorilor sintagma mediu de securitate reprezentând „un concept relațional, ce presupune o adaptare și o ajustare permanentă a unui set de parametri interni (economico-sociali, politici, militari, juridici, culturali și morali) la condițiile mediului internațional, un proces cu o dinamică fluidă, orientat spre prezervarea spațiului, idealurilor și valorilor comune, și, totodată, punerea acestor elemente într-un echilibru stabil, neafectat de factori de risc sau de amenințări”³.

Așadar, luând în considerare contextul internațional mai sus amintit, prin întrebuintarea analizei cantitative, a studiului resurselor bibliografice și analizei de conținut, articolul își propune să identifice principalele tendințe care se manifestă în sistemul relațiilor internaționale

conturat în spațiul european și să emită o serie de concluzii privind perspectiva securității europene la început de mileniu trei.

Determinări și tendințe care se manifestă în spațiul de securitate european în secolul XXI

Încheierea Războiului Rece a determinat eliminarea sistemului de ordine internațională, caracterizat prin controlul celor două superputeri, Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică, asupra statelor, producând efecte multiple la nivelul sistemului relațiilor internaționale, atât regional, cât și global. În acest sens, se manifestă o tendință tot mai accentuată de reconfigurare a formelor de cooperare internațională, marile puteri și o serie de țări emergente încercând să polarizeze în jurul lor cât mai mulți adepți ai propriilor valori și interese, în încercarea de a-și menține/asigura un loc dominant în noua ierarhie mondială, care se proiectează tot mai clar printr-o reorganizare a centrelor de putere.

În acest context, la nivelul spațiului de securitate european, căderea Zidului Berlinului, în noiembrie 1989, urmată un an mai târziu, la 3 octombrie, de reunificarea Germaniei, reprezintă una dintre etapele definitorii ale istoriei europene de după 1945. Chiar dacă după 30 de ani, conform sondajelor⁴ de opinie, aproximativ o treime din populația Germaniei consideră încă incompletă reunificarea, acest act a reprezentat, pentru Europa, un impuls puternic către democratizare, inoculând în sufletele europenilor speranță și determinare în reconstruirea bătrânului continent.

De asemenea, mediul de securitate european al perioadei post Război Rece este modelat de căderea comunismului în estul Europei, acest lucru provocând, în decembrie 1991, dezintegrarea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice (URSS) și mai târziu scindarea Republicii Socialiste Federative Iugoslavia. În spațiul analizat, acest fapt duce la apariția unor noi state independente, în acest fel, schimbându-se fundamental imperatiile de securitate. Mai mult, statele nou create fac pași importanți spre democratizare, beneficiind din plin de sprijinul țărilor democratice occidentale. Cu toate acestea, multe dintre țările înscrise pe calea democratizării nu sunt pregătite din punct de vedere legislativ și instituțional, generând astfel noi vulnerabilități la adresa securității europene. Prin urmare, se manifestă dificultăți în punerea în operă

a principiilor democratice, datorate rezistenței la schimbare a principalelor instituții ale statelor în cauză, fapt care determină o și mai mare adâncire a decalajelor dintre state.

Începutul secolului al XXI-lea prezintă o Europă în care posibilitatea izbucnirii conflictelor dintre state este relativ redusă, amenințările convenționale fiind aproape în întregime diminuate. Astfel, la nivelul bătrânului continent, se manifestă o accelerare a procesului de integrare politică și economică, ce urmărește promovarea unor interese și valori comune, favorizată în mod deosebit și de extinderea NATO și UE. În acest sens, UE își extinde granițele, primind în rândurile sale: Cehia, Cipru, Letonia, Lituania, Malta, Slovacia, Slovenia și Ungaria în 2004, România și Bulgaria devenind membre ale organizației în anul 2007. Totuși, existența în vecinătatea spațiului european a unor zone conflictuale, cum sunt cele din Orientul Mijlociu, spațiul ex-iugoslav și teritoriul fostei Uniuni Sovietice, reprezintă în permanență un pericol la adresa securității regionale, putând duce la izbucnirea unor noi forme conflictuale cu diverse forme de manifestare și cu posibilități de propagare, precum și la apariția de noi riscuri și amenințări la adresa statelor europene. Mai mult, încă se înregistrează situații de instabilitate și criză la nivel subregional și tendințe de fragmentare, de marginalizare sau de izolare a unor state. Țări din Europa Centrală, de Est și de Sud-Est se confruntă cu dificultăți economice, sociale și politice, asociate procesului de tranziție spre societatea bazată pe principiile democrației și ale economiei de piață, care pot genera o serie de riscuri la adresa securității statelor din regiune⁵.

Influențele mediului de securitate strategic deosebit de fluid, caracterizat de un grad înalt de impredictibilitate, în care, alături de actorii statali, își manifestă interesele din ce în ce mai frecvent actorii nonstatali, se resimt și în spațiul european. Dacă la nivel global vorbim despre o singură superputere, Statele Unite ale Americii, la nivel regional, o serie de puteri medii tind să-și dispute supremația într-o încercare continuă de reîmpărțire a sferelor de influență. În vecinătatea Europei, Federația Rusă pare trezită dintr-un somn adânc și caută să-și recâștige influența în vechile teritorii și să redevină o superputere la nivel mondial, în timp ce, la nivel intern, Franța și Germania luptă pentru afirmarea ca lider în cadrul Uniunii Europene, iar Marea

Britanie caută să se elibereze de regulile impuse de Uniunea Europeană și să își croiască drum spre înalta ierarhie mondială. În aceeași măsură, China nu dorește să rămână doar un important actor în domeniul schimburilor economice internaționale, ci își dezvoltă accentuat capacitățile militare și își sporește prezența în cadrul misiunilor de securitate, sub egida ONU. Totodată, India are un cuvânt greu de spus în Asia de Sud și în Oceanul Indian, iar Japonia își construiește parteneriate cu NATO și UE, pentru a participa la întărirea stabilității în Asia.

Dacă în ceea ce privește amenințările convenționale, putem afirma că, la nivelul continentului european, situația prezintă un relativ echilibru, în privința celor neconvenționale, tendințele sunt diferite. Astfel, sub umbrela globalizării, amenințările neconvenționale, cum sunt terorismul, migrația, traficul de droguri, comerțul ilicit de materiale strategice, precum și crima organizată, profită de penetrabilitatea frontierelor și sunt proliferate nu doar la nivelul întregului spațiu european, ci pe întreg mapamondul.

În acest sens, tragedia de la 11 septembrie 2001 găsește Europa într-un proces de continuă schimbare și adaptare la complexitatea și dinamismul noului mediu de securitate. Schimbările operate la nivelul NATO determină modificări și la nivelul statelor din spațiul european, majoritatea dintre acestea fiind membre ale Alianței. Astfel, la nivel european, se manifestă o amplă campanie de condamnare a terorismului, lupta împotriva terorismului căpătând noi valențe. Europa este supusă unui nou test, confruntându-se cu o urgență crescută a terorismului, atentatele de la Madrid, Londra și Paris reprezentând cele mai elocvente exemple. Este totuși interesant că, în loc să producă dezbinare și fragmentare între state, fenomenul terorist determină o coalizare a statelor europene și dezvoltarea unor noi strategii comune privind combaterea acestui flagel, demonstrând astfel că, în situații limită, europenii sunt în măsură să facă front comun pentru combaterea acestora, diferendele dintre state trecând într-un plan secundar. Mai mult, nevoia stringentă de combatere a terorismului determină UE să elaboreze și să adopte, în 2005, Strategia de combatere a terorismului. Astfel, orientându-și efortul pe patru direcții de efort – prevenire, protecție, urmărire și răspuns⁶ – strategia prezintă determinarea UE de a se alătura luptei mondiale împotriva acestei amenințări emergente

și urmărește consolidarea securității europene. De asemenea, actualizarea continuă a politicilor și strategiilor în acest domeniu, un exemplu elocvent constituindu-l Strategia UE, revizuită pentru combaterea radicalizării și recrutării în scopuri teroriste, din 2014, precum și combaterea unui număr de 119 atacuri teroriste și arestarea a 1.004 persoane care au comis infracțiuni de terorism în 2019⁷ pe continentul european denotă că statele europene sunt pregătite să își asume un rol mai important în asigurarea securității la nivel regional.

Comparată deseori cu Marea Depresiune, din 1930, criza economică mondială⁸, din anul 2008, a produs efecte multiple la nivelul mediului de securitate internațional prin afectarea, în primă fază, a factorului economic, consecințele produse în acest domeniu declanșând reacția în lanț și influențând, rând pe rând, domeniile politic, militar, social și chiar cel ambiental. Totodată, atenția acordată de guvernele de pe întreg mapamondul pentru găsirea soluțiilor optime de limitare/minimizare a efectelor crizei atestă că, pentru o perioadă limitată, noua amenințare emergentă a distras atenția lumii de la principala amenințare metamorfozată la începutul mileniului trei – terorismul. În acest sens, la nivelul spațiului european, se manifestă o creștere accelerată a deficitului public, la aceasta adăugându-se importante mărimi ale datoriei publice până spre sfârșitul anului 2010. Astfel, la nivelul UE, deficitul public înregistrează creșteri de la 2,3 din PIB la 7,5 % din PIB în 2010, în timp ce datoria publică se mărește de la 61,6%, în 2008, la 79,6% din PIB, doi ani mai târziu. Practic acest lucru a echivalat cu anularea progreselor înregistrate privind consolidarea bugetară de la sfârșitul Războiului Rece. Criza produce efecte semnificative și în sectorul ocupării forței de muncă, rata medie a șomajului la nivelul UE crescând la 11%, în 2010, în unele țări ale Uniunii aceasta situându-se la peste 20%, consecințele răsfrângându-se astfel asupra capitalului uman al organizației⁹.

De asemenea, scăderea bugetelor apărării la nivelul tuturor statelor UE determină o asimetrie la nivelul capacităților armatelor statelor membre, cu implicații majore asupra interoperabilității și capacității de apărare a bătrânului continent, precum și asupra îndeplinirii obligațiilor asumate în cadrul parteneriatelor și inițiativelor. Pe lângă șomaj, care conduce la adâncirea fenomenului

de sărăcie la nivelul Uniunii, criza determină înrăutățirea condițiilor de lucru, asigurarea din ce în ce mai greu a serviciilor esențiale vieții, creșterea numărului de persoane fără adăpost, îndatorarea excesivă și excluderea financiară¹⁰.

Trecând de la sfera economică la cea socială, continentul european se confruntă cu tendințe ascendente ale fenomenului de migrație. Deși poate constitui un mod de abordare eficientă a completării deficiențelor în sectorul forței de muncă, populația migratoare fiind în general tânără, activă și aptă de muncă, fenomenul determină o serie de provocări de securitate. Astfel, vin în contact tot mai mult populații cu tradiții și culturi diferite, cu comportamente și ideologii de multe ori opuse, provocarea instituțiilor statelor europene fiind de a gestiona situația pentru a împiedica apariția unor situații conflictuale, generate pe criterii etnice și religioase, și totodată de a găsi cele mai eficiente metode de integrare a celor care migrează. Alte provocări sunt legate de adaptarea politicilor și strategiilor în direcția respectării drepturilor omului și ale minorităților, precum și de educarea și pregătirea profesională a populației migratoare¹¹.

Mai mult, factorul demografic și distribuția spațială a populației induc provocări cu impact asupra problemelor de securitate ale spațiului european. Astfel, evoluția disproporționată a ritmului de creștere demografică, perpetuarea decalajelor economice dintre zonele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, tendința de îmbătrânire a populației, vulnerabilitatea la epidemii și pandemii, migrația forței de muncă și deteriorarea condițiilor sociale în zonele de criză și conflict reprezintă elemente definitorii ale caracterului asimetric al evoluțiilor la nivel global. Acestea li se adaugă, sub o formă de manifestare adâncă și întinsă, fenomenul sărăciei. Astfel, în primul deceniu aproximativ 20% din populația totală a UE (116,4 milioane de persoane) este expusă riscului de sărăcie sau de excludere socială, iar 17% trăiesc cu mai puțin de 60% din venitul mediu al gospodăriilor din țara lor, obiectivul Strategiei Europa 2020 fiind de a reduce cu aproximativ 20 de milioane numărul populației sărace la nivelul continentului¹².

Evenimentele din 2014, soldate cu anexarea Crimeii de către Rusia, au reprezentat un punct de inflexiune în relațiile internaționale, readucând în discuție un subiect pe care întreaga comunitate

internațională îl credea consumat încă de la sfârșitul Războiului Rece, și anume folosirea puterii militare și a amenințării cu folosirea acesteia pentru a anexa noi teritorii. Consecințele acestui fapt sunt cu atât mai semnificative, cu cât efectele imprimare asupra relațiilor internaționale depășesc cadrul operațional/acțional, extrapolându-se în plan conceptual/ideologic. Practic, întregul efort depus de comunitatea internațională pentru a asigura un cadru propice dezvoltării umane prin respectarea prevederilor dreptului internațional, rezolvarea diferendelor dintre state preponderent pe cale diplomatică, este nu doar pus sub semnul întrebării de Rusia, ci provoacă un real regres în realizarea păcii și stabilității atât de necesare dezvoltării societății umane. Cu toate că, la nivelul marilor actori, au existat puncte de vedere diferite, în loc să producă un efect de scindare între Est și Vest, anexarea Crimeii de către Rusia a produs un efect diametral opus, unul de uniune, întreaga comunitate internațională condamnăm acțiunile agresorului rus. Prelungirea de către UE, ONU și SUA, în mod succesiv din 2014 până în 2021, a perioadei de impunere a sancțiunilor împotriva Rusiei prin interzicerea tuturor investițiilor euroatlantice în Crimeea și Sevastopol, întocmirea unei liste negre care, în prezent, conține persoane și companii care susțin acțiunile de destabilizare a Ucrainei și interdicții în anumite sectoare ale economiei demonstrează determinarea comunității internaționale de a curma orice tentativă de încălcare a dreptului internațional nu doar de către Rusia, ci de către oricare stat al lumii.

Mediul de securitate european are ca vector principal de putere Uniunea Europeană, care își dezvoltă parteneriatele, tinde să își extindă granițele și să se afirme nu doar ca forță economică, ci și ca una politică și militară, scopul declarat fiind de a deveni un factor de stabilitate și de securitate mai important nu doar la nivel regional, ci și la nivel global. Ani de-a rândul, cel mai important partener economic al întregii lumi a considerat că interdependențele economice dintre state, existente la început de mileniu, vor asigura păstrarea echilibrului de putere. Astfel, confruntată la granițele sale cu tendințele expansioniste și revizioniste ale Federației Ruse, Uniunea înțelege importanța consolidării parteneriatului transatlantic și necesitatea dezvoltării cât mai rapide a laturii de securitate și apărare.

În acest sens, prin inițiativele întreprinse în domeniul securității și apărării, promovarea Politicii de Securitate și Apărare Comună, înființarea Agenției Europene de Apărare, adaptarea strategiilor de securitate proprii care culminează cu emiterea, la 28 iunie 2016, a Strategiei Globale pentru Politica Externă și de Securitate a Uniunii Europene, crearea Cooperării Structurate Permanente (PESCO), a Capabilității Militare de Planificare și Conducere (MPCC), înființarea Fondului European de Apărare (FEA), desfășurarea unui Proces Anual Coordonat de Revizuire privind Apărarea (CARD), dezvoltarea numeroaselor proiecte din cadrul PESCO și nu numai, Uniunea devine mult mai cuplată la fenomenul relațiilor internaționale și duce parteneriatul strategic cu NATO la un alt nivel, asigurând, în complementaritate cu Alianța, securitatea și stabilitatea spațiului transatlantic. De asemenea, competiția crește și în domeniul economic, ascensiunea Chinei, ca partener economic la nivel global, amenințând să detroneze Europa din rangul de prim partener economic la nivel mondial.

Dezvoltarea accentuată a tehnologiilor determină o digitalizare excesivă a întregului areal de instituții de stat, particulare, din domeniul financiar etc. Astfel, odată cu accentuarea și răspândirea, la nivel regional și global, a acestui fenomen, spațiul european se confruntă cu riscuri exponențial mai mari, de furturi a identității, atacuri cibernetice asupra conturilor bancare, furtul de date clasificate și alterări ale infrastructurii critice, toate cu efecte greu remediabile asupra securității individuale, de stat și chiar regionale. În acest sens, dimensiunea cibernetică a conflictului tinde să scape de sub control, constituind una dintre principalele amenințări ale ultimului deceniu. Virușii care în secolul trecut erau considerați de mică importanță se transformă în amenințări cu structuri deosebit de complexe, un element de noutate fiind și utilizarea calculatoarelor constituite în grupuri pentru a executa atacuri cibernetice, „care generează refuzul de a presta serviciile solicitate (*distributed denial of service – DDOS*)”¹³. Mai mult, evenimentele din Estonia, din 2007, denotă emergența acestei amenințări pe continentul european și riscul major de a fi folosită în acțiuni din ce în ce mai complexe. Conform studiilor de statistică în domeniu, în anul 2018 numărul atacurilor cibernetice s-a dublat, comparativ cu anul 2017, rata de producere a

acestora manifestând un trend ascendent. De asemenea, modalitățile de desfășurare a atacurilor denotă o inventivitate și o răutate din ce în ce mai diabolică a criminalilor cibernetici. Conform acelorași statistici, daunele produse de crimele cibernetice în anul 2020 ar trebui să se situeze la valori de aproximativ cinci miliarde de dolari¹⁴.

Consecințele pe care le-a produs pandemia de COVID-19 la nivel global până în acest moment, prin infectarea a zeci de milioane de locuitori ai planetei și decesul a aproximativ 2 milioane dintre aceștia, numeroasele crize generate la nivelul sistemului de sănătate global, efectele pe care le imprimă asupra arealului de factori care determină fenomenul de securitate a relațiilor internaționale ne îndreptățesc să afirmăm că gestionarea acesteia și a urmărilor pe care le va cauza reprezintă una dintre provocările majore ale secolului XXI.

Astfel, la nivelul spațiului european, se manifestă multiple preocupări pentru a pune capăt răspândirii acestui virus, care, prin agresivitatea și viteza de răspândire, face omenirea să rememoreze triste amintiri ale efectelor gripei spaniole de la începutul secolului trecut. În acest sens, un exemplu elocvent este reprezentat de Strategia privind vaccinurile împotriva coronavirus a UE, prezentată în luna iunie 2020, prin care organizația își propune să asigure accesul populației statelor membre în regim de urgență și în mod echitabil la vaccinurile împotriva virusului SARS-CoV-2. Deși este unanim cunoscut că perioada de dezvoltare a unui vaccin este cuprinsă între 5 și 10 ani, eforturile Uniunii sunt conjugate spre a obține un vaccin în maximum 18 luni, asigurând standardele de calitate, siguranță și eficacitate a acestuia. Determinarea Europei în combaterea acestei amenințări este relevată și de discursul președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, cu ocazia prezentării acestei strategii, care declara: „este un moment important pentru știință și solidaritate. Nimic nu este sigur, dar am convingerea că putem mobiliza resursele necesare pentru a găsi un vaccin care va învinge acest virus o dată pentru totdeauna. Trebuie să fim gata să producem și să punem la dispoziția populației acest vaccin pe întreg teritoriul Europei și în întreaga lume. Acest vaccin va constitui un progres major în lupta împotriva coronavirusului și o mărturie a ceea ce noi, în calitate de parteneri, putem obține atunci când ne punem laolaltă ideile, lucrările de cercetare și resursele. Uniunea

Europeană va face tot posibilul pentru a se asigura că toți cetățenii, indiferent de locul în care trăiesc, au acces la un vaccin”¹⁵.

În plan internațional, activitățile desfășurate de UE capătă o substanță semnificativă, organizația fiind principalul emisar al cooperării și unității atât de necesare pentru a supraviețui acestei crize, dar mai ales consecințelor care derivă din metamorfozarea pandemiei de coronavirus. Totodată, Uniunea, ca partener al SUA, regretă cumulul de acțiuni mai puțin responsabile ale SUA, de retragere a finanțării pentru OMS și de retragere din alte tratate internaționale, al căror scop comun este cel de salvagardare a ordinii mondiale bazate pe norme: „UE regretă declinul implicării SUA la nivel mondial și decizia guvernului SUA de a retrage finanțarea Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) și de a se retrage din Tratatul «Cer Deschis», precum și tendința generală a administrației actuale a SUA de a face notă discordantă în cadrul mai multor organizații multilaterale care au fost create pentru a institui o ordine mondială liberală, bazată pe norme, sau de a le submina (cum s-a întâmplat în cazul Curții Penale Internaționale)”¹⁶. De asemenea, Europa, prin intermediul UE, ia act și condamnă oficial acțiunile destabilizatoare ale Chinei și Rusiei pe tema pandemiei. Astfel, raportul Comisiei Europene identifică amenințările din sfera dezinformării și răspândirii de informații false, Rusia și China fiind prezentate drept pericole clar identificate în acest sens: „actori străini și anumite state terțe, mai ales Rusia și China, s-au implicat în operațiuni de influență țintite și în campanii de dezinformare despre COVID-19, în UE, în vecinătatea sa și global, urmărind să submineze dezbateră democratică și să exacerbeze polarizarea socială, pentru a-și îmbunătăți propria imagine în contextul COVID-19”¹⁷.

Concluzii

Începutul de mileniu prezintă un spațiu european confruntat cu noi provocări, incertitudine și tendințe expansioniste la granițele sale, în centrul căruia principalul exponent al stabilității și securității, Uniunea Europeană, devine din ce în ce mai vocală la adresa încălcărilor dreptului internațional, mai perseverentă în dezvoltarea capacităților civile și îndeosebi a celor militare, reprezentând un pilon al deschiderii spre comunicare, integrare, al stabilității regionale, cu aspirații de vector de securitate la nivel global.

La nivel european, dezvoltările din domeniul științei și tehnologiilor vor genera, odată cu beneficiile aduse umanității, noi amenințări și riscuri, adâncind și mai mult decalajele dintre statele dezvoltate și cele subdezvoltate. Astfel, progresele științifice importante se vor produce frecvent, în cazul în care două sau mai multe discipline converg, în special în domeniile în evoluție rapidă, cum sunt biologia, robotica și autonomia, tehnologia informației, nanotehnologia și energia¹⁸.

Mai mult, într-o lume perfect conectată, o tendință generală este cea de actualizare permanentă a parteneriatelor. În acest sens, UE, ca exponent al puterii europene, va căuta nu doar să își consolideze parteneriatele prin dialog deschis, transparență și luarea în considerare a intereselor tuturor statelor participante, ci să facă și mici concesii pentru a-și păstra aliații.

UE va continua să-și dezvolte atât capacitățile civile, cât și cele militare de gestionare a crizelor, parteneriatul strategic cu NATO reprezentând fundația pe care își va consolida dimensiunea de securitate și apărare. De asemenea, vor fi continuate eforturile pentru eradicarea sărăciei, precum și pentru obiectivele de dezvoltare din Agenda 2030.

Într-o lume a concurenței geopolitice globale, goana nebună pentru asigurarea resurselor energetice pe cale de dispariție exercită presiuni de nedescris asupra UE, care se lansează să dezvolte noi tehnologii și să creeze instrumente și mijloace care să-i asigure superioritatea în raporturile internaționale. De asemenea, preocupările statelor europene sunt îndreptate spre exploatarea eficientă a oportunităților apărute și găsirea soluțiilor optime pentru a-și proteja vulnerabilitățile în arhitectura viitoare a relațiilor internaționale. În acest sens, apreciem că rolul Europei în ecuația de putere a viitorului va fi determinată de capacitatea acesteia de a-și orienta în permanență parteneriatele spre noi orizonturi și de a și le consolida pe cele deja realizate.

NOTE:

1 Barry Buzan, *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000, pp. 18-19.

2 Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, George Jigla (trad.), *Securitatea: un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010, pp. 48-50.

3 M. Mureșan, C. Țenu, L. Stăncilă, D. Enache, D. Filote, *Securitatea Europeană la începutul mileniului III*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 45.

4 https://www.bundesstiftung-aufarbeitung.de/sites/default/files/uploads/files/2020-09/Forsa-Umfrage_2020_Bundesstiftung_Aufarbeitung.pdf, accesat la 02.02.2021.

5 Eugen Bădălan, Teodor Frunzeti, *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2003, pp. 14-15.

6 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133275>, accesat la 13.02.2021.

7 [Consiliul European], *Răspunsul UE la amenințarea teroristă*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/>, accesat la 13.02.2021.

8 Criza economică reprezintă „o situație în care economia unei țări trece brusc printr-o scădere a forței sale, scădere adusă, de regulă, de o criză financiară”, *Dicționar juridic*, https://www.rubinian.com/dictionar_detalii.php?id=4431, accesat la 03.02.2021.

9 Cristian Băhnăreanu, *Determinări ale crizei economico-financiare globale asupra securității statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013, pp. 7-20.

10 *Ibidem*.

11 Petre Dușu, Cristina Bogzeanu, *Provocări actuale pentru securitatea europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, p. 21.

12 *** *Semestrul european, Fișă tematică, Incluziunea socială*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_ro.pdf, accesat la 02.02.2021.

13 „Noi amenințări: dimensiunea cibernetică”, *Revista NATO*, <https://www.nato.int/docu/review/2011/11-september/Cyber-Threads/RO/index.htm>, accesat la 02.02.2021.

14 <https://www.cyberdefensemagazine.com/cyber-security-statistics-for-2019/>, accesat la 05.02.2021.

15 [Comisia Europeană], *Strategia UE privind vaccinurile*, https://ec.europa.eu/romania/news/20200617_strategia_ue_privind_vaccinurile_ro, accesat la 06.02.2021.

16 [Parlamentul European], *Raportul referitor la consecințele epidemiei de COVID-19 în materie de politică externă*, 03.11.2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0204_RO.html, accesat la 06.02.2021.

17 [European Commission], *Joint Communication To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Tackling COVID-19 disinformation – Getting the facts right*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-tackling-covid-19-disinformation-getting-facts-right_en.pdf, accesat la 06.02.2021.

18 James Kadtke, Linton Wells, *Policy Challenges of Accelerating Technological Change: Security Policy and Strategy Implications of Parallel Scientific Revolutions*, National Defense University, Center for Technology and National Security Policy, pp. 1, 7.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicționar juridic*, https://www.rubinian.com/dictionar_detalii.php?id=4431

*** *Semestrul european, Fișă tematică, Incluziunea socială*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_ro.pdf

*** *Umfrage 2020 Bundesstiftung Aufarbeitung*, https://www.bundesstiftung-aufarbeitung.de/sites/default/files/uploads/files/2020-09/Forsa_Umfrage_2020_Bundesstiftung_Aufarbeitung.pdf

[Comisia Europeană], *Strategia UE privind vaccinurile*, https://ec.europa.eu/romania/news/20200617_strategia_ue_privind_vaccinurile_ro

[European Commission], *Joint Communication To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Tackling COVID-19 disinformation – Getting the facts right*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-tackling-covid-19-disinformation-getting-facts-right_en.pdf.

[Consiliul European], *Răspunsul UE la amenințarea teroristă*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/>

[Parlamentul European], *Raportul referitor la consecințele epidemiei de COVID-19 în materie de politică externă*, 03.11.2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0204_RO.html

Bădălan Eugen, Frunzeti Teodor, *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 2003.

Băhnăreanu Cristian, *Determinări ale crizei economico-financiare globale asupra securității statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

Buzan Barry, *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000.

Buzan Barry, Waever Ole, De Wilde Jaap, Jiglău George (trad.), *Securitatea: un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010.

Duțu Petre, Bogzeanu Cristina, *Provocări actuale pentru securitatea europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

Kadtke James, Wells Linton, *Policy Challenges of Accelerating Technological Change: Security Policy and Strategy Implications of Parallel Scientific Revolutions*, National Defense University, Center for Technology and National Security Policy, 2013.

Mureșan M., Țenu C., Stăncilă L., Enache D., Filote D., *Securitatea Europeană la începutul mileniului III*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Cyber Defence Magazine, <https://www.cyberdefensemagazine.com/cyber-security-statistics-for-2019/>

Revista NATO, <https://www.nato.int/docu/rev/2011/11-september/Cyber-Threads/RO/index.htm>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133275>.